

A. ĐẶT VẤN ĐỀ

I. LÍ DO CHỌN ĐỀ TÀI

Giáo dục là nền tảng của xã hội, là cơ sở tiền đề quyết định sự phồn vinh của đất nước. Giáo dục cung cấp những hiểu biết về kho tàng tri thức của nhân loại cho biết bao thế hệ, giúp cho các em những hiểu biết cơ bản cần thiết về khoa học và cuộc sống. Mặt khác giáo dục còn góp phần hình thành và bồi dưỡng nhân cách tốt đẹp cho học sinh.

Đối với học sinh Tiểu học, Âm nhạc là môn học có vai trò quan trọng trong việc góp phần hình thành nhân cách học sinh và luôn đồng hành cùng các em không chỉ trên lớp mà còn trong cuộc sống hàng ngày.

Thông qua các giờ học hát, nghe nhạc, các hoạt động ngoại khóa. Âm nhạc mang đến cho các em sự tự tin, linh hoạt, tích cực, ý thức tổ chức và tinh thần tập thể. Đặc biệt thông qua các yếu tố cơ bản của ngôn ngữ âm nhạc (giai điệu, tiết tấu, cường độ, âm sắc, nhịp điệu... học sinh được bồi dưỡng về khả năng trí tuệ, tính nhạy cảm, sáng tạo, tư duy trừu tượng và tính khoa học.

Mặc dù việc nhận biết nốt nhạc được đưa vào chương trình từ năm học lớp 1, tuy nhiên sang năm học lớp 3, khả năng đọc nhạc của các em vẫn còn nhiều hạn chế. Thể hiện ở sự lúng túng khi nhận biết cao độ, thể hiện các tiết tấu trong bài Tập đọc nhạc, dẫn đến việc thờ ơ, không tập trung trong bài học, làm giảm chất lượng dạy- học môn Âm nhạc. Đây cũng chính là vấn đề tôi luôn băn khoăn, thao thức, tìm ***“Một số giải pháp giúp học sinh lớp 3 đọc tốt các bài Tập đọc nhạc”*** và qua nghiên cứu và áp dụng các giải pháp này trong dạy học đã thu được những kết quả nhất định.

II. MỤC ĐÍCH

- Tìm ra giải pháp tạo hứng thú trong giờ học Tập đọc nhạc
- Đưa ra các tiến trình cụ thể khi dạy phân môn Tập đọc nhạc

III. ĐỐI TƯỢNG, PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

1. Đối tượng:

- Hoạt động dạy của giáo viên và hoạt động học phân môn Tập đọc nhạc của học sinh

2. Phương pháp nghiên cứu:

2.1 Phương pháp nghiên cứu xây dựng cơ sở lý thuyết (tham khảo các sách chuyên ngành về âm nhạc, Trò chơi âm nhạc, Internet....)

- 2.2 Phương pháp điều tra, khảo sát thực tế, thu thập thông tin** (thu thập thao tác, biểu hiện của giáo viên và học sinh trong quá trình dạy – học)
- 2.3 Phương pháp thực nghiệm** (soạn giáo án ứng dụng cách dạy học mới, so sánh, đối chiếu kết quả)
- 2.4 Phương pháp thống kê, xử lý số liệu** (phân tích, xử lý số liệu trước và sau khi thực nghiệm)
- 2.5 Phương pháp tổng kết kinh nghiệm** (trao đổi, tìm ra những giải pháp phù hợp cho việc dạy học)

IV. PHẠM VI VÀ THỜI GIAN THỰC HIỆN

1. Phạm vi nghiên cứu

Phương pháp dạy học phân môn Tập đọc nhạc lớp 3

2. Thời gian thực hiện

Từ đầu tháng 9/2023 đến tháng 03/2024.

B. GIẢI QUYẾT VẤN ĐỀ

A. CƠ SỞ KHOA HỌC

Xuất phát từ thực trạng giảng dạy Âm nhạc cho học sinh ở lứa tuổi Tiểu học. Vấn đề học và kết quả học tập của các em là hết sức quan trọng, điều đó không chỉ phụ thuộc vào chương trình giảng dạy phù hợp mà còn phụ thuộc vào phương pháp truyền thụ của người thầy. Hơn nữa còn phụ thuộc vào ý thức học tập của các em cùng với sự quan tâm chăm sóc, tạo điều kiện của gia đình và toàn thể xã hội.

Như chúng ta đã biết, Âm nhạc là một môn học mang tính nghệ thuật cao, nó khác rất nhiều so với môn học khác, tuy nó không đòi hỏi sự chính xác một cách tuyệt đối như những con số nhưng lại đòi hỏi người học phải có sự yêu thích, sự đam mê thậm chí là một chút cái gọi là “năng khiếu”, điều này không phải học sinh nào cũng có được. Học Âm nhạc mang đến cho học sinh những phút giây thư giãn, thoải mái, học mà chơi, chơi mà học. Thông qua những câu nhạc, những lời ca, Âm nhạc giúp các em nhận thức những hình tượng âm thanh, giai điệu, kích thích cảm xúc của các em, giúp các em cảm thụ những giai điệu qua từng bài nhạc, từng câu nhạc.

Vậy làm thế nào để các em đọc đúng được bài tập đọc nhạc? Trước tiên các em phải nắm vững kiến thức về Âm nhạc, vị trí các nốt nhạc trên khuông nhạc tương ứng với độ cao âm thanh, các hình nốt nhạc tương ứng độ dài, giúp các em hiểu và phân biệt được những âm thanh cao, thấp, dài, ngắn với lực độ khác nhau, tốc độ thể hiện khác nhau. Để các em có hứng thú trong học tập, người giáo viên cần tạo cho các em có một tâm trạng thoải mái, một hứng thú tràn đầy khi học âm nhạc. Để làm

được việc đó, một trong nhiều yếu tố quan trọng là người giáo viên phải truyền tải chính xác các kiến thức về Âm nhạc.

Là giáo viên được bồi dưỡng chuyên ngành Âm nhạc, qua thời gian trực tiếp giảng dạy bộ môn, bản thân ít nhiều đã đúc kết được những kinh nghiệm trong công tác, tôi nhận thấy thực tế việc học tập và tiếp thu các kiến thức của môn học, đặc biệt là kiến thức đọc nhạc của các em còn rất hạn chế. Trước những vấn đề thực tại, tôi xin đưa ra một số giải pháp giúp học sinh học tốt phân môn này.

II. CƠ SỞ THỰC TIỄN

1. Thuận lợi

- PGD huyện tổ chức các chuyên đề, cụm giáo viên, bồi dưỡng thường xuyên về chuyên môn nghiệp vụ.
- BGH tạo điều kiện về cơ sở vật chất, trang thiết bị dạy học
- Đội ngũ giáo viên chuyên trách đáp ứng được nhu cầu dạy – học
- Học sinh tham gia các buổi học đầy đủ.

2. Khó khăn

- Đặc điểm tâm sinh lý lứa tuổi của học sinh lớp 3 rất năng động, khi đọc nhạc chưa biết kiềm chế được âm thanh gây ồn ào cho cả lớp.
- Thời gian học tập đọc nhạc trong các tiết học ít.
- Số lượng học sinh trong lớp nhiều nên chưa quan tâm được hết các học sinh
- Mức độ cảm nhận âm nhạc của trẻ không đồng đều.
- Thiếu các nhạc cụ hỗ trợ phát triển khả năng nghe nhạc của học sinh (Sáo Recorder, Đàn phím....)

III. CÁC GIẢI PHÁP GIẢI QUYẾT VẤN ĐỀ

1. Sự chuẩn bị của giáo viên trước giờ lên lớp.

1.1. Sự chuẩn bị của giáo viên:

Dựa vào sách Hướng dẫn thực hiện giảng dạy và mục tiêu, yêu cầu đối với từng bài Tập đọc nhạc. Mục tiêu của các bài chủ yếu là đọc đúng cao độ, trường độ và gõ đệm theo phách. Chính vì vậy đòi hỏi giáo viên cần chuẩn bị chu đáo trước giờ lên lớp. Tùy theo nội dung bài học, tôi chuẩn bị như sau:

- Soạn kế hoạch bài dạy chi tiết
- Giáo viên có thể đàn và trình bày bài tập đọc nhạc, các bản nhạc là một lợi thế.
- Đồ dùng dạy học: máy tính, máy chiếu, đàn organ, các nhạc cụ gõ đệm (thanh phách, ma-ra-cat...), loa đài.
- Tranh ảnh đẹp mang tính phổ biến cao.
- Chuẩn bị các trò chơi âm nhạc phù hợp.

1.2. Tác dụng của sự chuẩn bị chi tiết đối với giờ học

- Giúp giáo viên chủ động trong việc truyền đạt kiến thức đối với học sinh
- Tranh ảnh, hình minh họa đẹp, loa đài chất lượng, sáng tạo hấp dẫn học sinh, tạo tiền đề tốt cho việc tiếp thu kiến thức
- Khả năng đàn và hát trực tiếp của giáo viên trên lớp là một minh chứng sống động và có sức hấp dẫn tuyệt đối với học sinh. Vì vậy các giáo viên chuyên trách cần tận dụng thế mạnh này và đưa vào các tiết học.

Tóm lại: Việc lên kế hoạch bài dạy, kịch bản chi tiết trong giờ học giúp giáo viên phát huy hết vai trò hướng dẫn, chỉ đường cho học sinh và bản thân học sinh sẽ phát huy được sự chủ động trong quá trình tiếp thu kiến thức. Giải pháp này phù hợp và có tính thực tiễn cao, có thể áp dụng ở mọi đơn vị. Bởi cơ sở vật chất của các trường đều được trang bị tương đối đầy đủ, bản thân các giáo viên chuyên trách đang được chuẩn hóa, có đầy đủ khả năng để thực hiện.

2. Sử dụng linh hoạt các học liệu, thiết bị đồ dùng dạy học

2.1. Các thiết bị đồ dùng dạy học

- Đàn Organ: Sử dụng khi trình bày bài Tập đọc nhạc, luyện cao độ, tập đọc từng câu, ghép cả bài Tập đọc nhạc, chơi trò chơi cao độ
- Máy chiếu: sử dụng khi giới thiệu tác giả, tác phẩm, các tranh ảnh minh họa
- Sách giáo khoa Âm nhạc 3: Sử dụng khi quan sát bài Tập đọc nhạc, thực hiện các yêu cầu trong sách.
- Nhạc cụ gõ (thanh phách, soong loan, ma-ra-cat...): Sử dụng đơn lẻ, hoặc phối hợp một vài nhạc cụ theo mục tiêu bài học hoặc yêu cầu của giáo viên và sự sáng tạo của học sinh.
- Loa, máy phát nhạc: Sử dụng khi nghe nhạc, chơi trò chơi âm nhạc
- Các đồ dùng dạy học tự làm (chai nhựa, bát cốc...): Sử dụng khi chơi các trò chơi âm nhạc, hoặc sáng tạo nhạc cụ bằng vật liệu xung quanh cuộc sống.

2.2. Tác dụng khi sử dụng linh hoạt các học liệu, thiết bị đồ dùng dạy học

Trong quá trình đổi mới phương pháp dạy học, thiết bị đồ dùng dạy học là một trong những điều kiện cơ bản không thể thiếu để giáo viên và học sinh thực hiện mục tiêu dạy học. Việc sử dụng linh hoạt các thiết bị đồ dùng dạy học tạo tiền đề trực tiếp cho học sinh huy động mọi năng lực hoạt động nhận thức, tiếp cận thực tiễn, nâng cao khả năng tự học, rèn luyện kỹ năng học tập và thực hành.

Sự dụng sách giáo khoa hợp lý cũng là vấn đề cần được chú ý. Bởi hiện nay, việc áp dụng công nghệ thông tin, sử dụng máy chiếu trong giờ dạy giúp cho giáo viên và học sinh có nhiều cải tiến về chất lượng tiếp thu kiến thức. Tuy nhiên việc ỷ nại vào máy tính, máy chiếu cũng gây nhiều trở ngại. Có những giờ học, từ đầu đến cuối, học sinh và giáo viên chỉ tương tác trên màn hình, không dùng đến sách giáo khoa, dẫn đến hệ quả, học xong tiết học, học sinh không nắm bắt được kiến thức trọng tâm của bài. Sách giáo khoa là nền tảng của việc giảng dạy, cụ thể hóa nội dung bài học với lối trình bày rõ ràng, đơn giản, được sắp xếp theo trình tự và cấu trúc nhất định. Vì vậy việc sử dụng linh hoạt, hợp lý các học liệu, thiết bị đồ dùng dạy học, là điều cần thiết.

3. Phương pháp đọc nhạc theo kí hiệu bàn tay

3.1. Phương pháp đọc nhạc theo thư thể bàn tay.

Đọc nhạc theo kí hiệu bàn tay (tiếng Anh: Reading music with hand signs) là phương pháp đọc nhạc mà các nốt nhạc được kí hiệu bằng các tư thế khác nhau của bàn tay, nhằm “đơn giản hóa” việc đọc nhạc cho mọi đối tượng. Phương pháp này rất hiệu quả đối với những người mới làm quen việc đọc nhạc. Đọc nhạc theo kí hiệu bàn tay vui hơn, dễ hơn so với đọc nhạc theo kí hiệu ghi nhạc.



3.2. Tác dụng của phương pháp đọc nhạc bằng kí hiệu bàn tay.

- Học sinh được đọc nhạc kết hợp vận động cơ thể, tư thế thoải mái hơn
- Học sinh được trợ giúp về mặt trực quan, dễ cảm nhận tương quan về cao độ (ví dụ khi học sinh đọc nốt Son thì bàn tay đưa lên cao hơn so với nốt Mi...)
- Học sinh được đọc nhạc như trò chơi
- Học sinh có thể sáng tạo bài đọc nhạc (ví dụ một bạn xung phong lên bảng làm kí hiệu để cả lớp đọc nhạc (có sự hướng dẫn, hỗ trợ của giáo viên)

- Học sinh không bị quá tải về nội dung, do giáo viên được chủ động lựa chọn bài tập phù hợp

4. Phương pháp dạy các bài Tập đọc nhạc.

4.1. Các bước dạy Tập đọc nhạc.

Để việc dạy Tập đọc nhạc hiệu quả, tôi áp dụng qui trình dạy 5 bước kèm theo 1 số kĩ thuật như sau:

- Bước 1: Giới thiệu bài Tập đọc nhạc.
- Bước 2: Đọc nhạc theo kí hiệu bàn tay.
- Bước 3: Luyện cao độ.
- Bước 4: Tập đọc từng câu.
- Bước 5: Hoàn thiện bài đọc nhạc

4.1.1. Bước 1: Giới thiệu bài Tập đọc nhạc.

Ví dụ minh họa : Bài đọc nhạc số 1 (Trang 9 / Sách giáo khoa Âm nhạc 3- Kết nối tri thức với cuộc sống)

Bài số 1



- Nghe giai điệu của bài Tập đọc nhạc số 1 để cảm nhận giai điệu (Giáo viên đàn giai điệu)
- Trò chơi “Đoán tên nốt nhạc” (Giáo viên đàn chậm giai điệu của bài, học sinh nghe cao độ và đoán xem trong bài Tập đọc nhạc có những nốt nhạc nào?)
- Ôn tập phương pháp đọc nhạc theo kí hiệu bàn tay (Giáo viên đàn giai điệu, học sinh ôn lại vị trí các nốt Đô – Rê – Mi – Fa – Son theo kí hiệu bàn tay)

4.1.2. Đọc nhạc theo kí hiệu bàn tay.

- Sử dụng trò chơi “Tôi tên là gì ?”

Ví dụ: Giáo viên chỉ vào nốt “Rê” trong bài đọc nhạc số 1 đồng thời miêu tả nốt “Rê” bằng kí hiệu bàn tay, học sinh sẽ gọi tên nốt nhạc đó, lần đầu tiên giáo viên cho học sinh đọc lần lượt theo trình tự của bài đọc nhạc, lần thứ 2 có thể linh hoạt đảo lộn không theo trình tự để học sinh chủ động ghi nhớ. Trò chơi này có thể tổ chức thi đua theo nhóm, tổ để gây hứng thú cho học sinh.

- Ở sách Âm nhạc 3, kí hiệu bàn tay không được ghi dưới các bài Tập đọc nhạc mà thường ghi ghép cùng phần luyện cao độ. Việc này sẽ giúp học sinh làm quen với việc ghi nhớ cao độ và vị trí các nốt trên khuông nhạc.

Bài số 1



4.1.3. Luyện cao độ.

- Nghe cao độ của 5 nốt nhạc Đô – Rê – Mi – Fa – Son (Giáo viên đàn mẫu, học sinh lắng nghe và cảm nhận)
- Đọc cao độ kết hợp sử dụng kí hiệu bàn tay (Giáo viên đàn, học sinh đọc cao độ và sử dụng kí hiệu bàn tay)
- Đọc cao độ theo khả năng ghi nhớ (Giáo viên đàn cao độ nốt nhạc nào, học sinh đọc tên cao độ nốt nhạc đó, có thể gọi những học sinh có năng khiếu làm mẫu trước, đối với những học sinh hạn chế về khả năng âm nhạc, giáo viên có thể vừa đàn cao độ, vừa gợi ý bằng tư thế bàn tay...)

Với cách thực hiện này sẽ giúp cả học sinh đại trà và học sinh có năng khiếu phát huy hết năng lực của mình.

4.1.4. Tập đọc từng câu.

- Nghe giai điệu từng câu (Giáo viên đàn mẫu)
- Học sinh có năng khiếu đọc trước.
- Sửa sai cho học sinh (nếu có)
- Gợi ý các nốt nhạc trong câu bằng kí hiệu bàn tay (nếu cần thiết)
- Đọc từng câu theo nhóm, tổ, cá nhân.

Các câu sau thực hiện dạy – học tương tự như câu trước. Nếu câu sau gần giống với câu trước đó thì giáo viên không hướng dẫn chi tiết các bước như dạy câu đầu tiên mà để học sinh tự chủ. (Ví dụ bài đọc nhạc số 3/ Trang 37 Sách giáo khoa Âm nhạc 3/ Bộ Kết nối tri thức với cuộc sống).



4.1.5. Bước 5: Hoàn thiện bài.

- Tập đọc cả bài với kí hiệu bàn tay (Giáo viên chỉ định một vài học sinh có năng khiếu làm trước, sau đó tổ chức cho các cá nhân, nhóm thực hiện. Giáo viên sửa sai (nếu có)).
- Tập đọc cả bài kết hợp nhạc đệm (Giáo viên đệm đàn, học sinh ghi nhớ và đọc giai điệu của bài)
- Tập đọc nhạc kết hợp gõ đệm theo phách, nhịp hoặc tiết tấu (Giáo viên tổ chức theo nhóm, ví dụ nhóm 1 đọc nhạc, nhóm 2 gõ đệm)

4.2. Tác dụng của phương pháp dạy đọc nhạc theo 5 bước

- Giúp học sinh hình thành nền tảng để đọc các bài Tập đọc nhạc
- Phát huy được năng khiếu cũng như hạn chế trong phân môn tập đọc nhạc của học sinh, từ đó có những định hướng cho từng nhóm đối tượng.
- Phát huy khả năng thực hiện nhóm, tổ, tình đoàn kết giữa các thành viên trong lớp.
- Đẩy mạnh khả năng tự chủ, sáng tạo trong học tập của học sinh

5. Phương pháp kết hợp trò chơi khi tập đọc nhạc.

Ngoài những trò chơi được nêu ví dụ minh họa ở các phần trên. Tôi sử dụng một số trò chơi sau:

5.1. Các trò chơi.

5.1.1. Trò chơi “Bạn tên gì?”

- Giáo viên chỉ định 6 bạn chơi lần lượt mang tên gọi của 6 nốt nhạc Đô – Rê – Mi – Fa – Son – La.
- Giáo viên đọc tên nốt nhạc nào thì bạn đó nhún chân (hoặc giơ tay cao, lắc hông...)
- Giáo viên có thể đọc giai điệu của các bài tập đọc nhạc đã học hoặc vừa học để học sinh nghe và thực hiện

5.1.2. Trò chơi “Hát theo nhạc trưởng”

- Giáo viên làm nhạc trưởng, nhạc trưởng dùng kí hiệu đọc nhạc bàn tay để tạo trò chơi theo nhóm, tổ, cá nhân

- Giáo viên làm kí hiệu bàn tay của nốt nhạc nào thì học sinh phải đọc đúng tên nốt nhạc đó, trò chơi thực hiện từ chậm đến nhanh dần để gây hứng thú cho học sinh.

5.1.3. Trò chơi “Chúng ta là một dàn nhạc”

- Sử dụng kết hợp một số nhạc cụ (trống nhỏ, thanh phách, maracat...) chia nhóm thực hiện từng câu của bài đọc nhạc.
- Ví dụ: Bài đọc nhạc số 2 / Trang 22 / Sách giáo khoa Âm nhạc 3 – Kết nối tri thức với cuộc sống.

Nhóm 1: Đọc nhạc kết hợp gõ đệm theo phách câu 1 (dùng trống nhỏ)

Nhóm 2: Đọc nhạc kết hợp gõ đệm theo phách câu 2 (dùng thanh phách)

Có thể tăng độ khó bằng cách cho các nhóm gõ đệm ở các hình thức khác nhau (nhóm 1 gõ đệm theo phách, nhóm 2 gõ đệm theo tiết tấu...)

Bài số 2



5.1.4. Trò chơi “Nghe cao độ đoán tên nốt nhạc”

- Giáo viên đàn để học sinh đọc cao độ các nốt nhạc một vài lần, sau đó sẽ đàn các nốt bất kì để học sinh đoán xem đó là nốt nào.



5.2. Tác dụng của việc kết hợp trò chơi khi đọc nhạc

- Giúp học sinh thư giãn, tạo hứng thú trong các giờ học.
- Giúp học sinh ghi nhớ và khắc sâu kiến thức đã học.
- Giáo viên phát hiện ra những học sinh có năng khiếu để bồi dưỡng chuyên sâu.
- Giúp học sinh phát triển năng lực nghe nhạc và cảm thụ âm nhạc.
- Gắn kết tình thầy trò, bạn bè

IV. KẾT QUẢ ĐẠT ĐƯỢC

Kết quả	Số lượng	Hoàn thành Tốt	Hoàn thành	Chưa hoàn thành
Trước thực nghiệm	165	110 – 66,7%	52 – 31,5%	3 – 1,8%
Sau thực nghiệm	165	120 – 72, 7%	45 – 27,3%	0 – 0%

B. KẾT LUẬN VÀ KHUYẾN NGHỊ